

*Ministarstvo unutrašnjih poslova
Direktorat za vanredne situacije*

*Crna Gora
Zavod za školstvo*

VODIČ

za postupanje u
vanrednim situacijama

unicef

VODIČ ZA POSTUPANJE U VANREDNIM SITUACIJAMA

Vodič za postupanje u slučaju vanrednih situacija razvijen je u okviru projekta „Pripremljenost za katastrofe i smanjenje rizika od katastrofa“, i sprovodi se u partnerstvu Ministarstva unutrašnjih poslova - Direktorata za vanredne situacije, Zavoda za školstvo i UNICEF-a, uz finansijsku podršku OFDA/USAID-a.

Izdavači: Zavod za školstvo i
MUP - Direktorat za vanredne situacije

Dizajn i prelom: Studio MOUSE - Podgorica

Podgorica, 2013. godine

SADRŽAJ

UVOD	5
1. ZEMLJOTRES	8
2. POŽARI	14
3. POPLAVE	20
4. SPASAVANJE NA VODI	24
5. KLIZIŠTA I ODRONI	26
6. EKSTREMNI VREMENSKI USLOVI	30
7. SAOBRAĆAJNE NEZGODE	36
8. NEEKSPLODIRANA UBOJNA SREDSTVA (NUS)	38
9. PRVA POMOĆ	40
10. PREPORUKE ŠKOLAMA	43
Prilog 1: Izložba likovnih radova učenika osnovnih škola na temu <i>Prirodne katastrofe</i>	45
Prilog 2: Brojevi službi za hitne intervencije	53

Vodič za postupanje u vanrednim situacijama

UVOD

Vanredne situacije u Crnoj Gori su najčešće vezane za razorne zemljotrese, velike pokrete stijenskih masa (kliženje tla, odronjavanje stijena), poplave, dugotrajne ekstremne meteorološke pojave, sniježne lavine, požare regionalnih razmjera i druge velike nesreće.

Katastrofe se dešavaju brzo, sa velikim intenzitetom, nasumično, ne birajući vrijeme, mjesto i stepen ranjivosti pogođenog područja. Radi postizanja visokog stepena bezbjednosti učenika u slučaju prirodnih i drugih katastrofa, škole u saradnji sa drugim relevantnim ustanovama i organima lokalne uprave treba da koriste organizovane mehanizme djelovanja za reagovanje u ovim situacijama. Bezbjednost učenika u školi obezbjeđuje se pravovremenom identifikacijom bezbjednosnih rizika, adekvatnom prevencijom i predviđanjem načina reagovanja te osposobljavanjem učenika i osoblja škole za adekvatno reagovanje u takvim prilikama. Ovo podrazumijeva aktivnosti prikupljanja podataka o postojećim bezbjednosnim rizicima; procjenu ugroženosti škole, učenika i zaposlenih; planiranje i projektovanje preventivnih i operativnih mjera bezbjednosti i zaštite škole; osposobljenost zaposlenih i učenika za adekvatno reagovanje u slučaju vanrednih situacija, što se ogleda u poznavanju i sprovođenju mjera bezbjednosti i zaštite; poznavanju pravila ponašanja u slučaju opasnosti; poznavanju rukovanja zaštitnom opremom, poznavanju mjera prve pomoći i sl.

Projektom *Pripremljenost za odgovor na katastrofe i smanjivanje rizika od katastrofa* koji su realizovali Ministarstvo unutrašnjih poslova - Direktorat za vanredne situacije, Zavod za školstvo i kancelarija Unicef-a u Crnoj Gori, obezbijedeno je da škole u saradnji sa Direktoratom za vanredne situacije izrade procjene ugroženosti, kao i planove zaštite i spasavanja od zemljotresa, kojima se škole preventivno pripremaju za

organizaciju procesa koji umanjuje rizike, odnosno kojim se obezbjeđuje zaštita učenika u slučaju ove i drugih katastrofa.

U okviru Projekta razvijen je program *Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija* kojim je omogućeno da učenici uče određene sadržaje i izgrađuju potrebne vještine za adekvatno reagovanje u vanrednim situacijama. Učenici kroz sadržaje nastavnih predmeta stiču znanja o bezbjednosnim rizicima, njihovim manifestacijama i posljedicama po ljude, njihovu imovinu i životnu sredinu, i stiču vještine za optimalno reagovanje u vanrednim situacijama.

Nastavnici su, takođe, u okviru projekta pohađali obuku za realizaciju nastavnih sadržaja o prirodnim katastrofama i načinima reagovanja, i podigli svijest o potrebi da se mladi štite od bezbjednosnih rizika u slučaju vanrednih situacija.

Kroz ovu edukaciju nastavnici su:

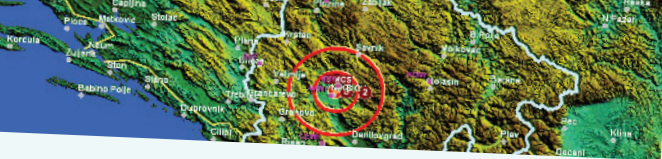
- upoznali osnovne bezbjednosne rizike, njihove manifestacije i posljedice po ljude,
- stekli razumijevanje bezbjednosnih i zaštitnih mjera i radnji u različitim situacijama i znanje o njima,
- stekli vještine bezbjednog djelovanja u vanrednim situacijama,
- osposobili se za prepoznavanje, procjenu i upravljanje rizicima i opasnostima u različitim situacijama,
- osposobili se za pravovremeno, pribrano i racionalno postupanje u različitim vanrednim situacijama, pružajući pomoć sebi i učenicima, te znajući kome se i kako obratiti za stručnu pomoć i
- osnažili se metodički za realizaciju ovih sadržaja u okviru predmeta koji predaju.

Ovaj vodič predstavlja okvir aktivnosti zaštite koje škola treba da preduzme u slučaju katastrofa. On je pomoć već edukovanim nastavnicima, jer predstavlja sažeti podsjetnik šta treba uraditi u slučaju vanredne situacije u školi, i čini skup znanja čijom primjenom nastavnici mogu doprinijeti da škola bude sigurno mjesto za učenike. Takođe, Vodič nudi preporuke

školama i njihovim upravama o tome kako škola može djelovati kao sistem onda kada se prirodna katastrofa dogodi.

Preventivnim mjerama bezbjednosti i zaštite škola, smanjuju se posljedice prirodnih katastrofa i bezbjednosni rizici po život i zdravlje učenika.

1. ZEMLJOTRES

Zemljotres ili potres nastaje usljed pomjeranja tektonskih ploča, kretanja Zemljine kore ili pojave udara. Posljedica toga je podrhtavanje tla zbog oslobađanja velike energije.

Nauka koja proučava zemljotrese naziva se seizmologija (grč. seismos – potres i logos – nauka).

Instrument za registrovanje zemljotresa nazivamo seizmograf.

Nasuprot rasprostranjenom uvjerenju da su to rijetke pojave, zemljotresi se dešavaju vrlo često. Na sreću, najveći broj je slabijeg intenziteta, koji ne izaziva oštećenja.

ZEMLJOTRES NE MOŽEMO PREDVIDJETI, ALI MOŽEMO NAUČITI KAKO DA SE ZAŠTITIMO!

ŠTA ČINITI PRIJE ZEMLJOTRESA?

Provjeriti sve potencijalne opasnosti:

- pričvrstiti police, bojlere, lustere, ogledala i sl. za zid;
- izbjegavati postavljanje ormara, polica, slika, ogledala i sl. iznad mjesta gdje ljudi borave i spavaju;
- smjestiti opasne i zapaljive materije na sigurno mjesto.

Identifikovati sigurna mjesta unutar i van objekta:

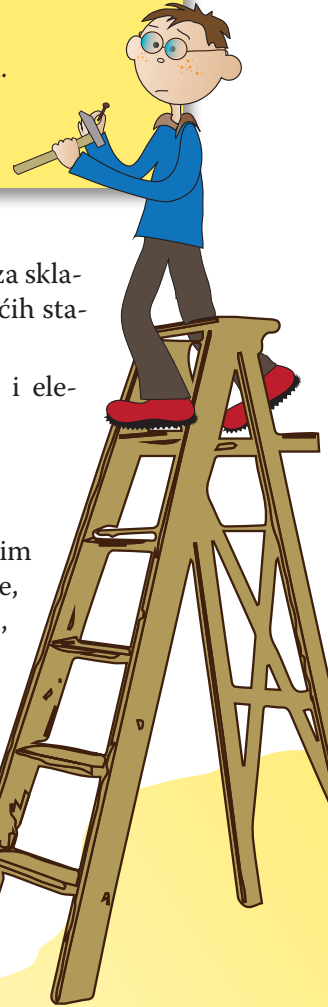
- u kući, stanu, školi odrediti jedno ili više sigurnih mjesta za sklanjanje u slučaju zemljotresa, i to što dalje od prozora, većih staklenih površina i pregradnih zidova;
- na otvorenom što dalje od zgrada, drveća, telefonskih i električnih vodova, mostova, tunela i sl.

Na dohvata ruke imati spremno:

- baterijsku lampu, tranzistorski prijemnik sa rezervnim baterijama, mobilni telefon, pribor za prvu pomoć, lijekove, identifikaciona dokumenta, aparat za gašenje požara, višenamjenski nožić, vreću za spavanje i sl.;
- određene zalihe konzervirane hrane i flaširane vode.

Vršiti neprekidnu edukaciju:

- nadograditi znanja i vještine o zaštiti i načinu postupanja prije, za vrijeme i nakon zemljotresa;
- u školi i na radnom mjestu informisati se šta je predviđeno planom zaštite i spasavanja od zemljotresa.

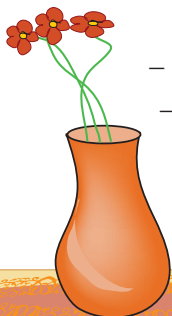

ŠTA ČINITI ZA VRIJEME ZEMLJOTRESA?

Ukoliko se za vrijeme zemljotresa nalazite u zatvorenom prostoru:

- Ostanite mirni i prisebni – ne dozvolite da vas obuzme panika. Budite svjesni da su neki zemljotresi samo početni potresi i da ubrzo može uslijediti sljedeći, jači zemljotres.
- Nađite zaklon na bezbjednim mjestima u kući, kao što su: dovratnici, noseći zidovi, mjesto ispod stola, čvrstog namještaja, i ostanite tamo dok traje potres, ili pokrijte svoje lice i glavu rukama i sklonite se u ugao unutrašnjih zidova prostorije – nikako ne smijete ostati u centru sobe.
- Ne pokušavajte da bježite.
- Udaljite se od stakla, prozora, spoljnih zidova i vrata, i bilo čega što može da padne, poput lusterata ili polica.
- Ukoliko ste u krevetu, spustite se pored kreveta i zaštitite glavu.
- Ostanite u kući dok potres ne prestane i ne bude bezbjedno za vas da izađete (istraživanja su pokazala da najviše povreda nastaje kad ljudi pokušavaju da izađu iz zgrade za vrijeme potresa). Iz prizemne zgrade ili sa prvog sprata možete izaći na otvoren prostor (nikako kroz prozor ili balkon/terasu), ali vodite računa da budete na bezbjednoj udaljenosti od zgrada.
- Sve dok zemljotres traje, izbjegavajte stepeništa i liftove.
- Ukoliko ste u javnom objektu (škola, preduzeće, tržni centar, centar za rekreaciju ili prodavnica) – ostanite mirni i izbjegavajte paniku. Držite se dalje od mase ljudi koja se u panici kreće ka izlazima.
 - Budite svjesni da može doći do nestanka struje, i da se alarmi (protivpožarni i drugi) mogu uključiti.

Ukoliko se za vrijeme zemljotresa nalazite na otvorenom prostoru:

- Sklonite se od zgrada, mostova, tunela, ulične rasvjete, električnih stubova i kablova; najveća je opasnost u blizini građevina, na izlazima i uza spoljne zidove.
- Ukoliko ste na ulici vodite računa o objektima koji mogu pasti na vas, kao što su dimnjaci, crepovi sa krova, slomljeno prozorsko staklo i slično.

- Zaštitite glavu rukama ili tašnom.
- Ostanite na mjestu do zvaničnih uputstava.

Ukoliko se za vrijeme zemljotresa nalazite u vozilu u pokretu:

- Zaustavite se ukoliko vam bezbjednost u saobraćaju dozvoljava i ostanite u vozilu.
- Izbjegavajte zaustavljanje u blizini zgrada, drveća, nadvožnjaka ili električnih kablova.
- Nastavite oprezno kada zemljotres prestane. Izbjegavajte puteve, mostove, vijadukte, tunele, rampe koji su možda oštećeni u zemljotresu, kao i lokacije koje su evidentirane kao rizične na klizišta i odrone.

ŠTA URADITI NAKON ZEMLJOTRESA?

Ukoliko se nađete pod ruševinama:

- Ne palite šibicu.
- Ne krećite se.
- Prekrijte usta maramicom ili tkaninom.
- Udarajte o cijev ili zid kako bi spasilački timovi mogli da vas pronađu. Ukoliko imate pištaljku, iskoristite je. Vičite samo ukoliko je to posljednja opcija, jer vikanje može izazvati udisanje opasno velike količine prašine.
- Sačuvajte prisebnost i pokušajte da se orijentirate.
- Ako ste pritisnuti lakšim materijalom, započnite s laganim odstranjivanjem, pri čemu štedite snagu i čuvajte se oštrih predmeta i naknadnog povređivanja.

U ostalim situacijama:

- Budite spremni za dodatne potrese. Ako je objekat oštećen, zbog mogućnosti nastanka jačeg zemljotresa, napustite ga smireno, bez panike i po redu: majke sa djecom, stari, bolesni, osobe s invaliditetom itd.
- Ponesite sa sobom najvažnije stvari.
- Ukoliko se nalazite u oštećenom objektu i osjećate miris gasa ili vidite pokidane kablove, ne palite svijeće i šibice, zbog opasnosti od požara i eksplozija.
- Isključite električnu energiju na glavnoj sklopci, zatvorite plin i vodu na glavnom ventilu.
- Provjerite da li je neko povrijeđen.
- Ne pomjerajte ozbiljno povrijeđene osobe.
- Koristite telefon samo u slučaju nužde kako se telefonske linije ne bi opteretile.
- Ne koristite vozila jer su putevi potrebni spasiocima.
- Izbjegavajte ulazak u kuću/stan, pogotovo ako postoje oštećenja.
- Pijte samo flaširanu vodu.

- Ne ometajte rad spasiocima.
- Pratite uputstva nadležnih organa, i po njima postupajte.
- Ukoliko dođe do pojave požara, pokušajte da ga ugasite i obavijestite lokalnu službu zaštite i spasavanja.
- Ukoliko je potrebno i ukoliko ste u mogućnosti, pridružite se timovima za spasavanje iz ruševina i uključite se u potragu i pružanje pomoći nastradalima pod ruševinama srušenih objekata.

2. POŽARI

Požar je nekontrolisano gorenje koje nanosi materijalnu štetu, ugrožava ljudske živote i životnu sredinu. Požar je realna opasnost u kojoj se, pored imovine, može izgubiti i život. Nemojte dozvoliti da vam se to dogodi, obezbijedite se na vrijeme!

UKOLIKO UOČITE POŽAR, POZOVITE 123 ILI 112.

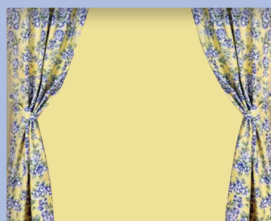
POŽARI U DOMAĆINSTVIMA

Šta učiniti da spriječimo požare?

- Iz podruma, garaža, sa tavana i slično, uklonite sve uskladištene zapaljive stvari, poput starih časopisa, kutija od farbi, razređivača, kao i starog namještaja, garderobe itd.
- Protivpožarna stepeništa i prolaze redovno čistite i obavezno održavajte prohodnim, jer to vam je najčešće jedini bezbjedni put i način da sačuvate svoj i život svoje porodice.
- Prekontrolišite svoju vatrogasnu opremu: protivpožarne aparate, crijeva, hidrante, i održavajte ih u ispravnom stanju.
- Naučite da pravilno koristite (aktivirate) protivpožarni aparat i podučite svoje ukućane, jer u slučaju požara nećete imati vremena da pročitate uputstvo za upotrebu na naljepnici aparata.
- Naučite djecu da u slučaju požara pozovu Službu zaštite i spašavanja na broj 123 ili MUP – Direktorat za vanredne situacije 112.
- Ukoliko primijetite požar ili osjetite miris dima u svom stanu ili zgradi, pozovite Službu zaštite ili Operativno - komunikacioni centar 112, i nikada nemojte pretpostavljati da je neko to već učinio.
- Neugašeni opušak cigarete nikada nemojte bacati kroz prozor ili sa terase, jer će u većini slučajeva završiti u sobi ili na terasi u nekom od stanova ispod vašeg i izazvati požar.

Od velike je važnosti da poštujete sljedeća pravila:

- ne ostavljajte šporet uključen bez nadzora;

- nemojte pušiti cigarete u krevetu;
- redovno provjeravajte elektroinstalacije, grijna tijela i sisteme;
- držite upaljače i šibice dalje od djece;
- nemojte koristiti grejna tijela na gas ili sa otvorenim plamenom (kamine) u prostorijama koje imaju slabu ventilaciju.

Kako se ponašati u slučaju požara?

- Ako u toku noći primijetite požar, a nemate alarm za slučaj opasnosti, izađite na prozor ili u hodnik i vičite: „Požar”, kako biste probudili ukućane i komšije.
- Pozovite broj 123 ili 112, dajući konkretne podatke o lokaciji požara, adresu, sprat i broj stana.
- Ukoliko je požar zahvatio samo jednu prostoriju vašeg stana, zatvorite vrata te prostorije i isključite električnu energiju. Pozovite Službu zaštite i evakuišite ukućane, a ako je požar manjeg obima, pokušajte gašenje.
- Ako je požar većeg obima, napustite stan zatvarajući sva vrata za sobom. U suprotnom će se, zbog dotoka svježeg vazduha, požar brzo proširiti na cio stan.
- Prilikom evakuacije važno je da se svi ukućani okupe u istoj prostoriji, jer postoji mogućnost da se djeca iz straha sakriju. Tek kada su svi na broju, krenite ka izlazu.
- Spremite se za susret sa gustim dimom i vrelinom i ako imate vremena, obujte cipele sa debljim đonom, obucite kaput i vežite krpe i peškire natopljene vodom preko nosa i usta.
- Nikada ne koristite lift, zato što se u toku požara oslobađa gust dim koji sadrži mnoga otrovna isparenja koja brzo ispune okno i kabinu lifta, što prouzrokuje sigurnu smrt od gušenja za sve koji se tu nalaze.
- Ukoliko niste neposredno ugroženi požarom, najbolje je da ostanete iza zatvorenih vrata svog stana. U slučaju da dim počne da prodire oko vrata, natopite peškire i krpe vodom, stavite ih oko dovratka i ispred vrata kako biste spriječili prodor dima u stan. Ako je spoljašnji vazduh čist, izađite na terasu zatvarajući balkonska vrata za sobom i sačekajte da vatrogasci završe gašenje požara, jer ste u svom stanu najbezbedniji.

Upamtite! Nemojte koristiti vodu:

- da biste ugasili požar na električnim instalacijama i aparatima – možete biti izloženi strujnom udaru;
- da biste ugasili požar izazvan benzinom ili uljem, jer ove supstance plutaju na površini vode i mogu da izazovu širenje požara.

ŠUMSKI POŽARI

Šumski požari su požari na otvorenom, koji se brzo šire i zahvataju šumske predjele i drugu vegetaciju – žbunje, nisko rastinje, travu u blizini poljoprivrednih površina, nenaseljena i teško pristupačna područja.

Posebni vremenski uslovi – visoke temperature, jak vjetar i suvo vrijeme, utiču na nastajanje i širenje požara.

Požari mogu biti izazvani prirodnim pojavama, poput udara groma (ovaj tip je najrjeđi), i može ih izazvati čovjek:

- slučajno (kratak spoj, pregrijane mašine, varnice tokom radova),
- nenamjernim paljenjem (neodgovorno ponašanje na izletištimu i bacanje zapaljivih materijala),
- podmetanjem – kada je požar namjerno izazvao čovjek, i
- loženjem vatre i ostavljanjem zapaljivih materijala na mjestima na kojima postoji povećana opasnost od izbijanja požara (u parkovima, putnim pojasevima i na drugim mjestima na kojima postoji sasušena trava, lišće i drugi lako zapaljivi materijali), što je izričito zabranjeno Zakonom o zaštiti i spasavanju.

Ukoliko uočite požar:

- odmah pozovite Službu zaštite i spasavanja na broj 123 i pružite jasne informacije o svojoj lokaciji, kao i o tačnoj lokaciji požara;
- opišite kakva je vegetacija zahvaćena požarom;
- ukažite ako u blizini postoje skladišta opasnih materija;
- ukoliko ste u mogućnosti, ukažite na pravac širenja požara i
- ne prekidajte vezu dok ne date sve potrebne informacije.

Kako bi se smanjio rizik od požara, poželjno je da:

- ne bacate upaljene cigarete na otvorenom prostoru;
- ne spaljujete travu, nisko rastinje niti smeće na otvorenom prostoru, u urbanim sredinama, kao i na obradivim površinama ili u blizini šuma;
- ne palite roštilj na otvorenom prostoru u blizini šuma ili u blizini suve trave ili grana;
- izbjegavate radove na otvorenom koji bi mogli da izazovu požar;
- ne ostavljajte smeće u šumi, zbog mogućnosti samozapaljenja;
- vodite računa o upotrebi otvorenog plamena i zabrane pušenja prilikom izvođenja žetvenih radova;
- poštujete naredbe nadležnih organa o zabrani loženja vatre na otvorenom prostoru u periodu pojačane požarne opasnosti,
- poštujete znake zabrane pristupa u oblastima velike opasnosti od požara.

Ukoliko se vaša kuća nalazi unutar ili u blizini šume, nastojte da:

- u prečniku od 20 metara oko kuće posijete nisko rastinje i očistite i uklonite suhu travu, lišće, grančice;
- održavate dvorište – uklanjajte suvo lišće i grane, ne dozvolite da grane dodiruju zidove kuće, niti krovove i balkone;
- ne držite zapaljive materije i gorivo u blizini kuće;
- obezbijedite odgovarajuće protivpožarne aparate i servisirajte ih redovno;
- obezbijedite česme sa dotokom vode i crijevo za vodu dovoljne dužine

da pokrije oblast koju želite da zaštitite, kao i rezervoare sa vodom i neelektričnu pumpu za vodu.

Ukoliko se požar širi prema vašoj kući:

- ostanite pribrani;
- sve zapaljive materijale koji se nalaze u blizini kuće prebacite u zatvorena i zaštićena mjesta, kako ne biste izazvali dodatno širenje požara;
- zatvorite sve dovode za gas ili gorivo u blizini objekata;
- omogućite prolaz vatrogasnim vozilima;
- upalite svjetla unutra ili napolju, kako bi se povećala vidljivost kroz dim, ukoliko je smanjena.

Ukoliko je požar u blizini vaše kuće:

- ne napuštajte kuću, osim ukoliko niste u potpunosti sigurni da ste u mogućnosti da se bezbjedno sklonite. Mogućnost preživljavanja u stambenim objektima koji su izgrađeni od nezapaljivih materijala je velika;
- uvedite u kuću cijelu porodicu, i kućne ljubimce;
- zatvorite sve prozore i vrata i blokirajte sve otvore mokrim tkaninama;
- ne izbacujte upaljene cigarete iz vozila u pokretu;
- sklonite zavjese sa prozora;
- pomjerite namještaj ka centralnom dijelu sobe, dalje od prozora;
- zatvorite sva vrata unutar kuće;
- obezbijedite rezerve vode;
- okupite se svi na jednom mjestu;
- imajte uza se baterijske lampe, u slučaju da dođe do prekida snabdijevanja električnom energijom.

Savjet je da se evakuacija sprovede samo u krajnjoj nuždi u pravcima koji nisu ugroženi požarom i dimom, i to prema uputstvima nadležnih službi.

Kada se požar ugasi:

- izađite iz kuće i odmah ugasite preostale tačke požara u blizini i
- obezbijedite dežurstvo dok se sva žarišta potpuno ne ugase, zbog mogućnosti pojave manjih požara u blizini zgrade, kao i ponovnog zapaljenja.

Upamtite: Neugašena cigareta najčešći je uzročnik šumskih požara i nikada je ne izbacujte iz vozila u pokretu. Kada ste u prirodi, opuške od cigareta uvijek ugasite.

Poplave su česte elementarne nepogode koje mogu biti lokalnih razmjera – ukoliko pogađaju naselje ili manje zajednice, ili velikih razmjera – ukoliko pogađaju čitave slivove rijeka i veći broj opština.

Poplave se mogu dogoditi svuda. Čak i vrlo mali potoci, rječice, kanali za odvod ili kišni kanali, koji djeluju bezopasno, mogu izazvati poplave većih razmjera. Poplave se najčešće ne mogu spriječiti, ali postoje određene aktivnosti koje čovjek može preduzeti, a koje će preduprijeti ili umanjiti posljedice prouzrokovane ovom prirodnom nepogodom.

Šta činiti da ne dođe do poplava i da se smanje posljedice?

- Upoznajte se sa historijom dešavanja poplava u vašem kraju.
- Osmislite svoj plan kako biste zaštitili sebe, svoju porodicu i imovinu u slučaju poplave.
- Tokom perioda kada nema poplava ponašajte se odgovorno, ne bacajte otpad u rijeke, potoke i kanale.
- Ako je otpad već u koritima i kanalima, prijavite nadležnoj komunalnoj službi i učestvujte u akcijama čišćenja vodotokova.
- U gradovima gdje je kod jakih kiša pojačano oticanje voda, ne bacajte otpad i ne prekrivajte šahtove koji odvođe atmosferske vode.
- Ne pregrađujte vodotokove kako biste pravili akumulaciju vode u ljetnjem periodu.

- Pripremite najosnovnije rezerve hrane, vode i lijekova.
- Podignite električne uređaje na mjesto koje je sigurno.
- Po mogućnosti, pripremite džakove s pijeskom koje, u slučaju nailaska poplave, možete staviti na ulaz i zatvorite sva mjesta na kući kroz koja može da uđe voda.
- Saznajte puteve evakuacije i bezbjedna mjesta za evakuaciju.
- Ako živite nizvodno od brane, informišite se koji je signal za opasnost, koliko vam je vremena potrebno da se sklonite i koja je sigurna granica za sklanjanje u slučaju njenog rušenja.
- Planirajte kako da upoznate i ostale stanare u zgradi (susjednim kućama) sa opasnošću od poplava, preventivnim mjerama i postupcima zaštite i spašavanja.
- Preko sredstava informisanja pratite stanje i upozorenja o mogućoj poplavi.

Kako postupati za vrijeme poplava i evakuacije?

- Pratite informacije preko radija, televizije i putem interneta radi adekvatnog informisanja.
- Ukoliko postoji rizik od bujičnih poplava, odmah pređite na više spratove kuće. Ne čekajte instrukcije da biste to uradili.
- Budite kooperativni i saradujte sa spasilačkim ekipama.
- Nosite odjeću i obuću koje štite od vode.
- Pooštrite mjere lične higijene radi očuvanja svoga zdravlja i sprečavanja epidemija.
- Ne pijte vodu sa slavine dok se ne uvjerite da je sigurna za upotrebu, jer u poplavljenim područjima voda za piće može biti zagađena.

Do tada treba piti flaširanu, prokuvanu i dezinfikovanu vodu.

Nemojte dodirivati električnu opremu ukoliko ste mokri ili stojite u vodi.

Nemojte koristiti telefon, osim ako stvarno nije neophodan, jer time doprinosite rasterećenju telefonske

mreže i linija potrebnih za organizaciju spasavanja i evakuacije.

- Ukoliko nijeste u mogućnosti da napustite svoj dom, idite do najvišeg sprata kuće i čekajte da dođu spasilački timovi.

Ako morate da se evakuišete – napustite dom:

- Isključite sve električne uređaje, isključite plin i iskopčajte struju na glavnom prekidaču, čak i ako nema struje u vašem domu.
- Evakuišite domaće životinje, a ako to nije moguće, oslobodite ih iz objekata u kojima su smještene.
- Uzmite pripremljene nužne stvari. Ne zaboravite da ponesete lična dokumenta i neophodne lijekove jer je moguće da ćete biti odsutni duži period iz svog doma.
- Nemojte iz bilo kog razloga prelaziti most ili ići pored rijeka, bujica, kosina i sl. Ne prelazite brzake i potoke. Poplavni talas vas može povući sa sobom.
- Pažljivo pratite putokaze i sve druge informacije koje objavljuju nadležne institucije. Na ovaj način ćete izbjeći odlazak do opasnih područja.
- Ne hodajte kroz vodu koja se kreće, jer voda dubine 15cm može izazvati pad. Ukoliko morate da prodete kroz vodu – hodajte tamo gdje se voda ne pomjera. Koristite štap da provjerite dubinu vode i čvrstinu tla.
- Ako vozite, ne blokirajte ulice i puteve, kako bi spasilački timovi nesmetano funkcionisali.
- Ne idite poplavljenim ulicama, podvožnjacima ili podzemnim prolazima. Voda može biti dublja i brža nego što izgleda, a nivo vode bi mogao uništiti i vaš automobil.
- U slučaju da vas poplavna voda opkoli, napustite vozilo i, ukoliko je moguće, predite na više tlo.
- Izbjegavajte oblasti koje su poznate po klizištima

Vodič za postupanje u vanrednim situacijama

i odronima.

- Obratite pažnju na uputstvakojasudonijele nadležne institucije. One upravljaju i rukovode u vanrednim situacijama i koordiniraju radom spasilačkih timova.

Kako postupati poslije poplava?

- Slušajte izvještaje na vijestima o vodosnabdijevanju, kao i da li je bezbjedno piti vodu.
- Izbjegavajte plavnu vodu – ona može biti zagađena muljem, uljem, benzinom ili fekalnom kanalizacijom. Voda može biti i pod strujnim naponom od podzemnih kablova.
- Izbjegavajte vodu koja je u pokretu.
- Budite pažljivi u oblastima sa kojih se plavna voda povukla, putevi su možda oštećeni i opasni.
- Vratite se u svoje domove samo pošto nadležne službe proglaše da je to bezbjedno.
- Nemojte koristiti električne aparate prije provjere.
- Očistite i dezinfikujte sve površine.
- Držite se dalje od zgrada koje su okružene plavnim vodama.
- Budite pažljivi pri ulazanju u zgrade zbog skrivenih oštećenja koja su mogla da nastanu.
- Osposobite oštećene septičke jame i druge kanizacione sisteme što je ranije moguće – ukoliko su oštećeni, mogu da postanu veliki zdravstveni rizik.
- Očistite i dezinfikujte sve što je pokvašeno. Mulj koji ostaje poslije plavne vode može da sadrži kanizacione otpatke i hemikalije.
- Ukoliko primijetite uginule životinje, obavijestite nadležnu službu na telefonske brojeve 123 ili 112.

IZVJEŠTAJ O POPLAVAMA

UPAMTITE: Čak i kada se plavna voda povuče, opasnost postoji.

4. SPASAVANJE NA VODI

Kretanje po ledu na površini vode – rijeke ili jezera

U slučaju da se krećete po ledu, znajte da postoji mogućnost da on pukne i da propadnete. Pri sebi bi uvijek trebalo da imate neophodnu zaštitnu opremu u takvim situacijama, kao i mobilni telefon i pištaljku oko vrata.

U slučaju da led pukne:

- Ne pomjerajte se.
- Odmah zovite u pomoć ili duvajte u pištaljku.
- Pokušajte lagano da se vratite odakle ste došli.
- Pokušajte da se podignete iznad leda, kotrljajte se po njemu, hodajte četvoronoške ili puzeći dok ne dođete do debljeg leda.
- Poslije izbavljenja, utoplite se.
- Ako niste u mogućnosti da se vratite na siguran led, zapamtite da je neophodno da smanjite gubitak toplote tijela.

Upamtite: Ukoliko vam je potrebna pomoć, slijedite instrukcije spasilaca, i ne paničite.

U slučaju da je nekom drugom potrebna pomoć:

- Pozovite spasilačke službe.
- Pokušajte da pomoću konopca, grane, štapa, drveta ili drugog predmeta povučete ili privučete lice koje je u ledu.
- Odvlačite lice koje je u vodi u pravcu čvrstog leda, hodajte četvonoške ili puzite posljednjih nekoliko metara.

Upamtite: Ako ne možete pomoći licu koje je u vodi i kome je potrebna pomoć, probajte da mu dobacite bilo kakav predmet koji bi ga održao na površini i zapamtite lokaciju na kojoj se nalazi, da biste bili u mogućnosti da je pokažete spasiocima kad stignu.

Dok plovite i kada se nalazite na vodi, neophodno je sljedeće:

- adekvatna opremljenost za plovidbu,
- adekvatno ustanovljena ruta puta,
- upotreba svjetala za noćnu navigaciju,
- korišćenje prsluka za spasavanje i
- korišćenje pištaljke ili dozivanje u pomoć ukoliko plovilo tone.

Pružanje pomoći licima koja su bila u hladnoj vodi

Ako lice može da se kreće, probajte da ga utoplate. Promijenite mokru odjeću i obuću i obucite suhu.

Ako je lice nesvjesno ili nije u stanju da se kreće, izbjegnite nepotrebno pokretanje. Ne pokušavajte da ga presvučete, sačekajte spasioce. Prekrijte ga da biste spriječili gubitak toplote tijela.

Možete mu dati toplu vodu sa šećerom, nikako alkohol. Masaža, alkohol i brzo utoplavanje može dovesti do opasnog gubitka toplote tijela.

5. KLIZIŠTA I ODRONI

Klizišta predstavljaju kretanje zemlje, kamenja i drugih nanosa. Aktiviraju se i razvijaju brzo, kada se voda akumulira u zemljištu kao posljedica jakih i obilnih kiša, podzemnih voda, otapanja snijega i neadekvatne eksploatacije zemljišta. Mogu da nastanu kao posljedica lošeg odnosa prema zemljištu, pogotovo u planinskim oblastima, kanjonima ili u blizini obala.

U slučaju klizišta, obrušava se masa kame-nja i zemlje. Klizišta mogu biti mala i velika, spora ili brza, a aktiviraju se kao posljedica:

- jakih kiša,
- zemljotresa,
- požara,
- jakih zima i smrzavanja,
- erozija u slučaju ljudske modifikacije terena i
- podzemnih voda.

Odron nastaje naglim otkidanjem i stropoštvanjem stijenske mase niz strme padine. Vrlo često se javljaju prilikom snažnih **zemljotresa** ili **vulkanskih erupcija**. Potkopavanje prirodnim procesima takođe često dovodi do odronjavanja, a mogu ih izazvati i ljudi nepažljivim zasijecanjem stjenovite mase. Prilikom kretanja niz padinu materijal prelazi dug put (u zavisnosti od reljefa). Tokom kotrljanja niz padinu, krupni blokovi se razbijaju i usitnjavaju, a materijal se akumulira u podnožju padine.

Imajte na umu: Ne pos-toje kuće ni zidovi koji mogu zaustaviti klizište.

Ukoliko živite u oblastima koja su podložna klizištima i odronima:

- obratite pažnju na čudne zvukove – poput lomljenja drveća i slično, koji mogu biti pokazatelji pokretanja klizišta ili odrona;
- ukoliko ste blizu potoka ili kanala, budite na oprezu zbog povećanja ili smanjenja protoka vode ili njenog zamučivanja;
- razmotrite mogućnost napuštanja ugroženog mjesta, pod uslovom da to možete bezbjedno učiniti;
- ostanite budni i na oprezu – slušajte upozorenja sa radija i televizije o mogućim jakim kišama.

Ukoliko primijetite opasnost od klizišta:

- obavijestite nadležne službe na broj 123 ili 112;
- obavijestite komšije koje mogu biti pogođene ovom opasnošću;
- udaljite se iz zone klizišta, budući da je to najbolja zaštita;
- prilikom udaljavanja uvijek gledajte prema klizištu, obraćajući pažnju na kamenje ili drugi materijal koji odskoče i može vas povrijediti, krećite se bočno od klizišta – odrona, i pokušajte doseći izdignutiji nivo terena;
- nemojte stajati ispod rešetaka ili stubova, može doći do kolapsa ili pada;
- ne približavajte se ivicama klizišta, jer je nestabilno;
- ako ste naišli na već odronjeno klizište, signalizirajte na opasnost drugim učesnicima u saobraćaju koji nailaze.

Šta činiti poslije klizišta?

- Držite se dalje od oblasti koja je pogođena klizištima i odronima.
- Provjerite da li ima povrijeđenih ili zarobljenih ljudi u blizini klizišta i odrona.
- Pomozite komšijama kojima je potrebna posebna pomoć – djeci, starijima i osobama sa posebnim potrebama.
- Provjerite i prijavite lokalnim vlastima ukoliko ima pokidanih električnih vodova ili oštećenih puteva ili pruga.
- Prijavite oštećenja u temelju kuća, na dimnjacima i krovovima.
- Slušajte radijske i televizijske vijesti, kako biste čuli najnovije informacije.
- Obratite pažnju na poplave, koje se mogu pojaviti poslije klizišta i odrona.
- Ponovo zasadite drveće, u najkraćem mogućem roku, pošto erozija može dovesti do gubljenja zemljinog pokrivača i novih klizišta u budućnosti.

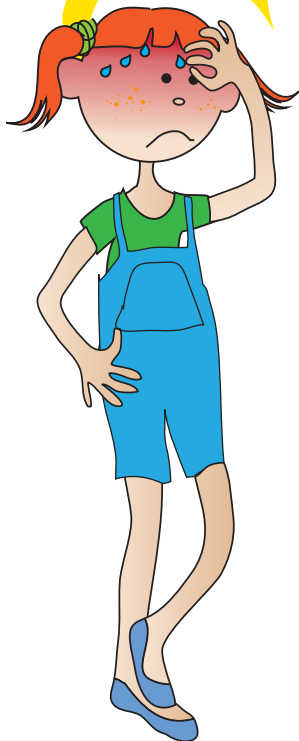
TREBA ZNATI: Vožnja tokom jakih kiša je opasna. Budite veoma oprezni ukoliko vozite – obratite pažnju na oštećene puteve, blato, palo kamenje ili druge pokazatelje koji upućuju na klizište i odron.

6. EKSTREMNI VREMENSKI USLOVI

Ekstremna vrućina – toplotni udar

Toplotni udar je jedna od najtežih komplikacija termičkog stresa. Do ovog stanja dolazi u uslovima povišene spoljne temperature i visokog procenta vlažnosti vazduha, kao i zbog prenapornog rada. Usljed intenzivnog izlaganja organizmu toploti, dolazi do naglog porasta tjelesne temperature preko 41° Celzijusa u kratkom vremenskom periodu (10 - 15 minuta).

Toplotni udar je vrlo sličan sunčanici, s tom razlikom što ne mora nastati kao posljedica direktnog izlaganja suncu. Kao osnovni vid prevencije preporučuje se adekvatan izbor odjeće, primjeren klimatskim uslovima – svijetle tkanine i prirodni materijali, redovna rehidracija, rashlađivanje i slično.

Simptomi toplotnog udara su:

- visoka tjelesna temperatura (iznad 40°C),
- suva i vruća koža,
- otežano disanje,
- tahikardija – ubrzan rad srca (160-180 otkucaja u minuti),
- nizak krvni pritisak,
- vrtoglavica, glavobolja, umor,
- mučnina i povraćanje, grčevi, nesiguran hod,
- gubitak svijesti i
- odsustvo znojenja.

Pružanje prve pomoći

Ukoliko su kod osobe primjetni simptomi toplotnog udara, neophodno je da joj se u što kraćem roku snizi temperatura i pruži odgovarajuća prva pomoć. Potrebno je:

- odvesti osobu u rashlađenu prostoriju ili u hladovinu,
- ukloniti joj suvišnu odjeću,
- rashladiti je umivanjem hladnom vodom, izlaganjem strujanju vazduha i
- dati joj da pije tečnosti – napitke bez kofeina i alkohola, ukoliko je u svjesnom stanju.

Ekstremna hladnoća – sniježne oluje i smrzavanje

Jake sniježne padavine, ekstremna hladnoća i dugotrajno izlaganje niskim temperaturama mogu izazvati hipotermiju kod pojedinaca i paralisati život i funkcionisanje zajednice (prekid snabdijevanja električnom energijom i vodom, prekid saobraćaja, poplave i slično).

Opšta uputstva

- Nabavite dovoljne količine ogrijeva i namirnica.
- Pripremite tranzistore sa rezervnim baterijama, ukoliko dođe do prekida električne energije.
- Neka vam u kući bude toplo i ostanite unutra ukoliko je to moguće.
- Ne puštajte djecu napolje bez nadzora.
- Obucite odgovarajuću odjeću i obuću.
- Uključite radio ili TV prijemnike kako biste bili obaviješteni o vremenskim uslovima ili hitnim informacijama.
- *Štedite gorivo i ogrijev.*

Uputstvo o postupanju za vrijeme sniježne oluje ako ste napolju

- Idite na bezbjedno mjesto i ne izlažite se sniježnoj oluji.
- Zaštitite osjetljive djelove tijela (lice, ekstremitete).
- Neka vam odjeća bude suva.
- Obratite pažnju na pojavu promrzlina.
- Obratite pažnju na znakove hipotermije: drhtanje, iscrpljenost, pospanost, gubitak pamćenja, dezorijentisanost i otežan govor.
- Ukoliko je neophodno da vozite – koristite lance, putujte preko dana i obavijestite

svoju rodbinu, prijatelje o namjeravanoj putanji kretanja.

- Izbjegavajte visoke konstrukcije, visoko drveće, ograde, telefonske kablove i električne vodove.

Postupci ukoliko se kod osobe primijete znaci hipotermije (smrzavanja):

- odvedite je na toplo mjesto;
- presvucite je u suhu odjeću i uvijte cijelo tijelo u ćebe;
- ugrijte prvo centralni dio tijela;
- dajte joj da pije tople napitke;
- pružite joj prvu pomoć,
- u što kraćem roku organizujte prevoz do medicinske ustanove.

Mraz

- Poseban oprez neophodan je za vrijeme vožnje u oblastima u kojima se stvara poledica.
- Budite unaprijed informisani o stanju na putevima i pobrinite se da imate zimsku opremu.
- Ukoliko pješačite, pobrinite se da imate odgovarajuću obuću i budite pažljivi kako biste izbjegli povrede na klizavim putevima, trotoarima i slično.
- Trotoare ispred svojih kuća i poslovnih objekata očistite od leda i snježnih nanosa.
- Uklonite ledenice i snijeg sa krovova i terasa svojih domova.

Oluje i udari groma

Opasnost za vrijeme oluja čine veoma jaki vjetrovi, jake i obilne padavine, udar groma i jaki grad.

Udaljenost od oluje može se procijeniti kroz sljedeće korake:

- izračunajte vrijeme između sijevanja i groma u sekundama,
- izračunato vrijeme podijelite sa tri kako biste izračunali udaljenost oluje u kilometrima.

Ova udaljenost je indikativna jer se veoma brzo oluje mogu pojaviti iznad vaše oblasti. Preduzmite sve što je neophodno prije nego što oluja zahvati vaše područje.

Mjere koje treba preduzeti ako ste u zatvorenom prostoru:

- obezbijedite sve objekte koji usljed jakog vjetra mogu da odlete i izazovu materijalnu štetu ili povrijede građane;
- obezbijedite prozore i spoljna vrata, i zatvorite sva unutrašnja vrata;
- izbjegavajte kontakt sa kuhinjskim i kupatilskim slavinama, radiatorima i drugim metalnim predmetima, budući da su dobri provodnici.

Mjere koje treba preduzeti ako ste na otvorenom prostoru:

- sklonite se od bilo kakvih visokih struktura (jarbola, stubova, tornjeva) i imajte u vidu da je sigurno rastojanje jednako visini strukture;
- izbjegavajte visoke konstrukcije, visoko drveće, ograde, telefonske kablove i električne vodove;
- pokušajte da pronađete zaklon u zgradi ili u automobilu, a ako to nije moguće, sjedite na zemlju;
- izbjegnite stajanje u blizini zgrada ili automobila u koje ne možete da uđete kao u zaklon;
- ukoliko ste u šumi, zaštitite se ispod grana niskog drveća – nikada nemojte stajati ispod visokog drveća na otvorenom prostoru;
- izbjegavajte granicu između šume i otvorenog prostora, radije uđite u šumu;

Vodič za postupanje u vanrednim situacijama

- izbjegavajte otvorena polja, vrhove brda i planina, obale, jarkove ili druga vlažna mjesta;
- ne prelazite preko vode, ne plivajte;
- nemojte držati kišobran ili druge metalne provodne predmete u rukama (štapove za golf, štapove za pećanje i slično);
- izbjegavajte da budete u blizini metalnih objekata, bicikala, opreme za kampovanje i slično;
- nemojte stajati uspravno, čučnite, ili se makar sagnite, ne dodirujući zemlju rukama, a ako ste u grupi, držite između sebe rastojanje od 5 metara.

Mjere koje treba preduzeti ako ste u automobilu:

- zaustavite automobil pored puta dalje od elektrovodova i drveća koje može pasti na automobil;
- ostanite u automobilu i upalite poziciona svjetla dok ne prođe oluja;
- zatvorite prozore i ne dodirujte metalne predmete u automobilu i
- izbjegavajte poplavljene puteve.

UPAMTITE: Sva pomenuta pravila povećanja sigurnosti mogu samo umanjiti rizik od potencijalne štete i gubitaka. Atmosferska pražnjenja su opasna, nepredvidljiva i sigurnost nikada nije apsolutno zagarantovana.

7. SAOBRAĆAJNE NEZGODE

Statistika koja se pažljivo vodi, nažalost, više nego uvjerljivo pokazuje da su saobraćajne nezgode jedan od dominantnih rizika s kojim je Crna Gora suočena, kao i da mjere koje država preduzima još uvijek ne daju adekvatne rezultate. Još uvijek na godišnjem nivou imamo oko 10.000 saobraćajnih nezgoda, oko 100 poginulih lica, 2.000 - 3.000 teže i lakše povrijeđenih lica i nekoliko miliona eura pričinjene materijalne štete.

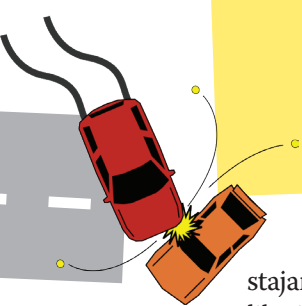
Kako bi se umanjio rizik od potencijalnih nesreća, potrebno je da se, osim države i njenih institucija, u sprovođenje preventivnih i operativnih mjera uključe i svi građani koji su učesnici u saobraćaju.

Preventivni postupci podrazumijevaju:

- Prije polaska na put obavezno prikupiti informacije o vremenskim uslovima, radovima na saobraćajnicama na željenom pravcu i drugim problemima koji vas mogu zadesiti na putu.
- Kao učesnik u saobraćaju obavezno se treba pridržavati odredbi propisanih Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima.
- U slučaju saobraćajne nezgode, spasavanje ugroženih osoba je prioritet.

Postupci građana na mjestu udesa:

- Pri automobilskim, autobuskim, željezničkim i drugim saobraćajnim nezgodama, odmah pozovite nadležne službe: MUP – Direktorat za vanredne situacije na 112, Upravu policije na 122, Službu zaštite i spašavanja na 123 i Zavod za hitnu medicinsku pomoć na 124.
- Posebno obratite pažnju na to da li je neko od učesnika u udesu prevezio opasne, zapaljive ili radioaktivne materije, kako bi nadležni znali da li je ovdje dodatno ugrožena bezbjednost izlivanjem, rasipanjem, ili na neki drugi način.
- Obezbijedite i obilježite mjesto saobraćajne nezgode radi sprečavanja na-

stajanja novih saobraćajnih udesa, uključite svjetlosnu signalizaciju i, ukoliko je potrebno, pokušajte da ugasite požar priručnim sredstvima.

- Povrijeđenog ne treba pomjerati, osim u slučaju kada je potrebno skloniti ga od opasnosti.
- Ukažite prvu pomoć povrijeđenom, spustite ga na zemlju (zabacite mu glavu unazad i postavite pod glavu jaknu, čebe i slično), okrenite ga na bok, omogućite mu da pravilno diše i zaustavite krvarenje.
- Ukoliko ste se zatekli u blizini mjesta udesa, uključite se u neposredne akcije spasavanja. Ne dozvolite da vas panika obuzme i spriječi u izvođenju potrebnih aktivnosti spasavanja. Postupke spasavanja ugroženih i povrijeđenih lica i materijalnih dobara izvodite blagovremeno i savjesno.
- Ukoliko raspolazete prevoznim sredstvom a zatekli ste se na mjestu nezgode, po ukazivanju prve pomoći pristupite transportu povrijeđenih do najbliže zdravstvene ustanove.
- Sačekajte hitne službe na licu mjesta – nemojte se udaljavati, osim u slučaju ako ukazujete prvu pomoć ili prevozite povrijeđena lica, pokažite im povrijeđene, pratite instrukcije nadležnih profesionalnih službi i ne ometajte ih u obavljanju dužnosti.

8. NEEKSPLODIRANA UBOJNA SREDSTVA (NUS)

Jedna od posljedica ratnih dejstava na području Crne Gore, naročito iz perioda Drugog svjetskog rata, jesu zaostala neeksplodirana ubojna sredstva. Razlozi zbog kojih ubojna sredstva nijesu eksplodirala su različiti: tehničko-tehnološke prirode, nepravilna upotreba, zastoj u fazi armiranja upaljača (inicijalnog dijela sklopa) i drugo.

Postoji opasnost da neeksplodirana ubojna sredstva i poslije više decenija sagore ili detoniraju. Zbog opasnosti od ovakvih eksplozija, preporuka je da se pronađena NUS ne diraju, otkopavaju, pomjeraju, sakrivaju, samovoljno uklanjaju (bacanjem u bunar, kanal, rijeku, jezero, more, jamu i druga slična mjesta) ili zakopavaju, demontiraju, spaljuju i slično.

Odmah pozovite MUP — Direktorat za vanredne situacije na broj 112 ili Policiju na broj 122, predstavite se i recite odakle zovete, objasnite šta ste pronašli i kako predmet izgleda, kao i da li je naselje u blizini i da li ima ugroženih građana.

Ukoliko pronađete NUS:

Ne dirajte!

Obezbijedite!

Ne pomjerajte!

Prijavite!

Ne drmajte!

Obilježite!

Ne udarajte!

Ne bacajte!

Ne rastavljajte!

Ne sastavljajte!

9. PRVA POMOĆ

Postupci pružanja prve pomoći su sljedeći:

- preduzimanje hitnih mjera za spasavanje života,
- pozivanje pomoći,
- pružanje prve pomoći,
- intervencija hitne medicinske službe i
- bolničko zbrinjavanje.

Cilj pružanja prve pomoći povrijeđenoj ili naglo oboljeloj osobi je spasavanje života, sprečavanje nastanka trajnih posljedica, skraćivanje liječenja i brz oporavak nesrećenog. Ostvarivanje ovog cilja uspješnije je ukoliko postoji povezano djelovanje svih učesnika u pružanju pomoći.

Hitne mjere za spasavanje života obuhvataju obezbjeđenje mjesta nesreće, obilježavanje mjesta nesreće i zaštitu povrijeđenih od novog povređivanja, kao i pružanje prve pomoći povrijeđenom, odnosno:

- postavljanje osobe bez svijesti u stabilan bočni položaj;
- preduzimanje mjera oživljavanja osobe bez svijesti koja ne pokazuje znakove života (ne diše, srce ne kuca) i
- zaustavljanje krvarenja.

U toku pružanja prve pomoći koristite sredstva iz kompleta za pružanje prve pomoći i druga priručna sredstva.

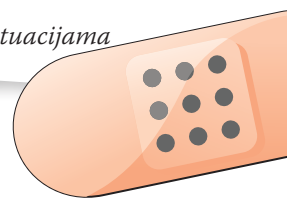
Kako biste bili u mogućnosti da pružite prvu pomoć, neophodno je imati:

1. komplet za pružanje prve pomoći, koji sadrži:

- individualni prvi zavoj sa jednim jastučetom 12cm×10cm, 1 komad;
- kaliko zavoj – utkani rub 8cm×5m, 2 komada;

Vodič za postupanje u vanrednim situacijama

- kaliko zavoj – utkani rub 2,5cm×5m, 1 komad;
- sterilnu gazu 1m, 1 komad;
- sterilnu gazu 1/2m, 2 komada;
- sterilnu gazu 1/4m pojedinačno pakovanje 80cm×25cm, 4 komada;
- vazelinsku gazu 10cm×10cm, 2 komada;
- ljepljivi flaster, 2 komada;
- adhezivni zavojni materijal – hanzaplast, saniplast i sl., 10cm×8cm, 2 komada;
- trouglu maramu veličine 100cm×100cm×140cm i gustoće 20×19, 5 komada;
- sanitetsku vatu, 100 gr;
- rukavice za jednokratnu upotrebu, 5 pari;
- makaze sa zakrivljenim vrhom, 1 komad;
- sigurnosnu iglu (zihernadlu), 5 komada;
- masku za vještačko disanje za jednokratnu upotrebu, 2 komada;
- termoizolacionu alufoliju, 1 komad;

2. priručna sredstva za dekontaminaciju

- soda-bikarbona.

Pozivanje pomoći – 124

Odmah obavijestite službu Hitne medicinske pomoći na broj 124. Ako je hitnu pomoć pozvala druga osoba, zatražite od nje da vam potvrdi da li je poziv primljen.

Prilikom pozivanja Hitne pomoći, potrebno je da se predstavite i naglasite da ste osoba koja pruža prvu pomoć na mjestu nesreće, date broj telefona i pružite operateru sljedeće podatke:

- gdje se nesreća dogodila;
- šta se stvarno dogodilo – opisati vrstu i težinu nesreće, moguću opasnost od vatre, vode gasa, otrovnih materija, posebnih vremenskih uslova;
- broj, pol i približnu starost povrijeđenih i
- o kakvim se povredama radi – prosudite sami o vrsti povreda, prirodi bolesti i stanju povrijeđenih.

Sačekajte dalja uputstva ili pitanja. Potvrdite da ste uputstva razumjeli. Razgovor završava operater službe Hitne medicinske pomoći.

Ako dolazak službe Hitne medicinske pomoći nije moguć, organizujte odgovarajući prevoz do najbliže zdravstvene ustanove.

Pružanjem prve pomoći ne zbrinjavaju se samo povrede, već se pruža i emotivna podrška osobi koja je zbog zadobijenih povreda znatno psihički i emotivno potresena. Nastojte da povrijeđenog što više ohrabrite!

Pružanje prve pomoći

Dok čekate Hitnu pomoć, neprekidno pratite zdravstveno stanje povrijeđenog, ne napuštajte lice mjesta i, osim postupaka neophodne prve pomoći koje ste preduzeli, pridržavajte se pravila:

- Prije svega ne štetiti.
- Ne činite više nego što se od vas očekuje.

10. PREPORUKE ŠKOLAMA

Radi smanjenja rizika od katastrofa i povećanja bezbjednosti učenika, nastavnog i vannastavnog osoblja u školama, neophodno je da škole:

1. Izrade građevinski projekat škole i sve dogradnje, rekonstrukcije i slično rade u skladu s projektnom dokumentacijom;
2. Izrade procjene ugroženosti i planove zaštite i spašavanja za svaki hazard posebno;
3. Obrazuju odgovarajuće tijelo (odbor) koje će vršiti rukovođenje akcijama zaštite i spasavanja;
4. Najmanje jedanput godišnje razmatraju stanje bezbjednosti učenika i zaposlenih u školi i vrše ažuriranje procjene ugroženosti i planova zaštite i spasavanja;
5. Upoznaju učenike i zaposlene u školi sa sadržinom planova zaštite i spašavanja, a posebno sa planom evakuacije;
6. Identifikuju sva rizična mjesta u školi i pokušaju da eliminišu ili smanje rizik u najvećoj mogućoj mjeri;
7. Identifikuju bezbjedna mjesta, mjesta okupljanja na otvorenom prostoru (školskom dvorištu) i evakuacione puteve u školi;
8. Identifikuju rizična mjesta i opasnosti koje ugrožavaju učenike na putu od kuće do škole i nazad, i o tome obavijeste nadležne državne i organe lokalne uprave, radi njihovog angažovanja na preduzimanju mjera za smanjenje učenih rizika;
9. Najmanje jedanput godišnje organizuju i sprovode vježbe evakuacije učenika, nastavnog i vannastavnog osoblja;
10. Obuče dio nastavnog (profesore fizičkog vaspitanja i dr.) i vannastavnog osoblja (domar, ložič, higijenski radnik i dr.) da rukuje protivpožarnim aparatima i hidrantima za gašenje početnih požara;

11. Obezbijede ispravnost unutrašnjih hidranata, vatrogasnih crijeva i mlaznica;
12. Obezbijede dovoljan broj protivpožarnih aparata i vatrogasne opreme, kao i njihovo redovno održavanje i servisiranje;
13. Na izlaznim vratima postave piktogram „IZLAZ“, a u hodnicima piktograme za smjer evakuacije;
14. Na vratima kotlarnica i drugih prostorija u kojima se drže opasne materije (kabinet hemije i dr.) postave oznaku „ZABRANJEN ULAZAK NEOVLAŠĆENIM LICIMA“;
15. Obezbijede da u svakoj prostoriji u kojoj je utvrđeno da postoji povećana opasnost od izbijanja požara, bude postavljen protivpožarni aparat;
16. Prikupe kontakt osobe i telefone svih institucija i službi koje mogu biti od koristi u slučaju vanrednih situacija;
17. Na odgovarajućim mjestima u školi vidno istaknu telefonske brojeve službi za hitne intervencije (112, 122, 123, 124);
18. Na vidnim mjestima na svakom spratu istaknu plan – šemu evakuacije;
19. Nabave odgovarajuća sredstva koja bi olakšala komunikaciju između učesnika tokom akcija zaštite i spasavanja (sredstva veze, megafon i dr.);
20. Neprekidno, kroz realizaciju ciljeva iz oblasti vanrednih situacija i primjeni programa **Obrazovanja u oblasti vanrednih situacija**, rade na podizanju svijesti učenika o potrebi sticanja znanja i vještina adekvatnog reagovanja u slučaju prirodnih ili drugih katastrofa.

Prilog 1

**Izložba likovnih radova učenika
osnovnih škola na temu**

Prirodne katastrofe

Radovi učenika osnovnih škola „Boško Strugar“ u Ulcinju, „Jugoslavija“ u Baru, „Narodni heroj Savo Ilić“ u Kotoru, „Branko Božović“ u Podgorici i „Vukašin Radunović“ u Beranama

Prilog 2

Brojevi službi za hitne intervencije

**MUP – DIREKTORAT ZA VANREDNE
SITUACIJE**

112

UPRAVA POLICIJE

122

SLUŽBA ZAŠTITE I SPASAVANJA

123

ZAVOD ZA HITNU MEDICINSKU POMOĆ

124

**MUP – DIREKTORAT ZA VANREDNE
SITUACIJE**

112

UPRAVA POLICIJE

122

SLUŽBA ZAŠTITE I SPASAVANJA

123

ZAVOD ZA HITNU MEDICINSKU POMOĆ

124

